

«دولت مکلفیت لري چې د معلولو وگړو د حقونو میثاق لاسلیک کړي»

د معلولیت لرونکو وگړو د بیا ځواکمنولو تر عنوان لاندې یو تشریحي ورکشاپ د افغانستان د مدني ټولني مجتمع د دادغوبنتني (Advocacy) څانگې له لارې د زمري د میاشتې په ۲۹ مه د دادغوبنتني د کمېټې د غړو په پراخه مرسته د سویډن د کمېټې په مرکز کې د دې کمېټې په مستقیمه همکارې په لار واچول شو.

د ورکشاپ موخه دا وه چې په دولت فشار واچول شي ترڅو رسماً د معلولیت لرونکو وگړو د حقونو نړیوال میثاق ومنې او د نړیوالې ټولني سره دا تړون لاسلیک کړي.

په دې تشریحي ورکشاپ کې د بنکېلو وزارتونو لکه د بهرنیو چارو وزارت، د شهیدانو او معلولیت لرونکو وگړو د چارو او عدلیې د وزارت استازو گډون درلود چې هر یو بیلابیل د خپلو وزارتونو څانگې کې د معلولیت لرونکو وگړو د حقوقو په اړه وړاندې کړې، او خپل کلک ملاتړ یې د دې میثاق د لاسلیکولو لپاره په ډاگه کړ. د دغو استازو په وینا «یولې اقتصادي ستونزې» د دې لامل شوي دي چې دغه قانون تر اوسه د دولت لخوا لاسلیک نشي.

انجینیر عزیز رفیعي د افغانستان د مدني ټولني مجتمع رییس په څرگنده وویل چې «د افغانستان دولت د نویو اصولو په بنیاد ولاړ دولت په صفت دا مکلفیت لري چې دا کنوانسیون لاسلیک کړي» بناغلي رفیعي دا هم زیاته کړه چې په دې قانون کې څه تغیر او کمې شته چې دولت نه غواړي دا میثاق امضاء کړي. دا په داسې حال کې ده چې دولت لا تر مخه د بشر د حقونو میثاق د ده په وینا «د کوم شرط پرته امضاء کړی دی»

ناويلې دې پاتې نه شي چې په دې يو ورځنې تشرېحي ورکشاپ کې د ولسي جرگې د معلولينو د کميسيون استازي بناغلي عبدالباقي بريال او نفيسه سلطاني هم گډون کړی وو. بناغلي باقي بريال دا ټينگار وکړ چې هر هغه څوک که په جگړه کې او يا هم له موره معلول زيربډلې دی «معلول» دی ، او بايد د معلوليت لرونکو وگړو ترمنځ تعصب او توپير رامنځته نشي. بناغلي

بريال دا هم څرگنده کړه چې معلوليت لرونکې هرچيرې معلوليت لرونکې دی او بايد د هغو ترمنځ سياسي توپير ته لمن ونه وهل شي ، معلولين ټول انسانان دي او د بشر د حقوقو په رڼا کې د يو انسان حقوق ورته هرومرو ورکړل شي. په ټوليزه توگه دا نظر تاييد شو چې «د جنګي او طبيعي معلوليت لرونکو ترمنځ دې تبعيض له منځه ولاړ شي».

د سويډن د کمېټې مشر بناغلي اندرزفنگا هم په خپلې وينا کې د سويډن د هيواد د مرستو څخه ډاډ ورکړ ، د سويډن کميټه يوازې د معلوليت لرونکو وگړو د بياځواکمنولو لپاره د افغانستان په ډيرو ولايتونو کې تر ۵۰۰ شاوخوا کارکونکي لري او د معلولينو د کمېټې د مشر په وينا دوی د هيواد په څه د پاڅه ۱۵۰۰ کليو کې د معلولينو لپاره اسانتياوې رامنځته کوي، ده دا هم څرگنده کړه چې د دې کنوانسيون يا ميثاق د لاسليکولو برسیره بايد د خلکو ترمنځ د دې ميثاق لپاره عامه پوهاوې هم لوړ شي ، خلک د معلوليت لرونکو وگړو په حقوقو پوه شي او خپل ورځني او کورني ژوند کې د يو لارښود په توگه ترې گټه پورته کړي.

په ورکشاپ کې دا ټينگار وشو چې بايد په دولت کې د ښکېلو ډلو ترمنځ همغږي رامنځته شي او د معلوليت لرونکو وگړو د حقوقو په اعاده کې کار وکړي. د دولت څخه راغلو استازو دا په ډاگه وويل چې دولت هم د دې ميثاق د لاسليک لپاره خپل ځينې شرطونه او ستونزې لري نو ځکه به په دې ميثاق کې کيدای شي تعديلات وضع شي ، خو زموږ ټينگار به دا وي چې د معلولينو حضور او

مشوره په دې تعديلاتو وشميرل شي. «معلوليت بايد فريب ورنه کړل شي» ټولني د استازو لخوا رد چې «افغانستان لري بلکې مديريتې نه شي کولې د هيواد په په پرځای ځايونو کې

کې ضروري امر لرونکو وگړو ته خو دا نظر د مدني شو او وويل شول اقتصادي ستونزه نه ستونزې لري» دولت ميليونونو مرستې مصرف کړي.

همداسې بناغلي رفيعي د افغانستان د مدني ټولني د مجتمع رييس په شپږو ټکو کې يو وړانديز په لاندې توگه گډونوالو ته بيان کړ:

د دولت او معلولیت لرونکو وگړو ترمنځ دې د عامه پوهاوي یو میکانیزم رامنځته شي.
 د دولت او مدني ټولني ترمنځ د معلولیت لرونکو وگړو د حقوقو په اړوند یو ازگانیکی تړون رامنځته شی.
 یوه ټولنیزه اجتماعي طرحه چې د تطبیق وړ وي رامنځته شي.
 د صحي او تعلیمي پروگرامونو لپاره باید دولت د بهرنیو مرستو څخه گټه واخلي
 د معلولو وگړو لپاره د پیاوړتیا یو پروگرام ترلاس لاندې شي.

سکرتریت یا استازیتوب دې
 د ورته هیوادونو د تجارو
 واخستل شي.

ترڅ کي د ورکشاپ په
 د میثاق په مادو رڼا واچول
 د بنگله دیش د هیواد د
 تجربو څخه هم یوه توضیحي
 تهراندې شوه. دا هم وویل
 میثاق کي ۵۰ مادې موجودې
 ۱۰۰ هیوادونو دا میثاق
 دی.

د تجربو یو
 رامنځته شي چې
 څخه گټه

د ورکشاپ په
 مسوولینو لخوا
 شوه او همداسي
 ورکشاپ له
 برخه گډونوالو
 شول چې په دې
 دي او تر اوسه
 لاسلیک کړي

د ملگرو ملتونو د څیړنو په اساس په نړي کي ۸۰ په سلو کي معلولین په مخ په پراختیا هیوادونو کي ژوند کوي. چې له ډیرو
 سختو ستونزو سره مخ دي ، د سویډن د کمپني د مشر بناغلي اندرزفنگا په وینا « په دې هیوادونو کي د معلولیت لرونکو
 وگړو ژوند کول په ریښتیا اتلولي ده»

ورکشاپ د یوې اعلامیې په خپرولو پای ته ورسید په اعلامیه کي هم راغلي دي چې:

دولت باید د معلولیت لرونکو وکړو حق پرځای کړي او دا میثاق لاسلیک کړي. او د میثاق ټول احکام د دولت په ټولو مقررو، قوانینو، لویو او کړنلارو کې شامل کړي.

په اعلامیه کې دا هم غوښتل شوي چې ځینې لایقه او د شرایطو وړ معلولیت لرونکي په وزارتونو او مستقلو نهادونو کې د رهبري په مقام کې مقرر شي.

دولت باید د معلولینو د معیشت، کار، صحت، تحصیل او د تقاعد حقوق د معلولینو د امتیازونو د قانون په رڼا کې د تبعیض پرته اجراء کړي، او دا یې مکلفیت دی.

دولت په دې مکلف دی چې د معلولو وگړو د تحقیق او توحین جدي مخنیوی وکړي.

مستقلې ادارې، وزارتونه، ملگري ملتونه، نړیوال سازمانونه او غیردولتي جوړښتونه، تصدیانې او نور باید د معلولینو د معیشت د ښه والي لپاره همغږي او همکار شي.

د معلولیت لرونکو وگړو د دادغوښتنې Advocacy کمیټه دې باید د ریاست جمهوري تر ډگره د افغانستان د اسلامي جمهوریت په جوړښت کې رامنځته شي.

د معلولیت لرونکو وکړو ټولې ډلې د اساسي قانون، مقررو، اصولو او د هیواد د نافذه قوانینو په رعایت مکلف دي.